

Антонюк П.Є.

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧИМІ ЯКОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА

Професійна діяльність судового експерта безпосередньо пов'язана з розслідуванням правопорушень і здійсненням правосуддя. Від висновків експерта вимагається, щоб вони задовольняли двом основним вимогам: вони повинні витікати із матеріалів дослідження і характеризуватися науковою достовірністю. Останнє означає обґрунтованість висновків результатами застосування досягнень науки в певній галузі, вичерпним дослідженням, яке виключає використання будь-яких методик, не врахованих експертом (1). Звертаючи увагу на соціальну значимість висновку судового експерта, В.Є. Коновалова підкреслює, що судовий експерт повинен сполучати у собі комплекс знань: правових, спеціальних, суспільно-політичних (1). Таким чином, кваліфіковане проведення досліджень, за якими буде зроблений єдино правильний висновок, можливо лише при наявності у експерта професійних знань і досвіду таких досліджень. Останнє у поєднанні з професійними навичками, вмінням у проведенні того чи іншого виду криміналістичних досліджень складає психологічну структуру, так званий «експертний досвід». Засвоєння певного обсягу наукових теорій, вироблення спеціальних практичних умінь, навичок ведуть до професійної майстерності і у поєднанні з соціально-психологічними особливостями сприйняття, мислення, стереотипізації, аргументації і пам'яті мають своєю кінцевою метою створення професійно значимих якостей будь-якого фахівця, у тому числі судового експерта.

Соціальні функції судового експерта вимагають від нього особливого відношення до об'єктів дослідження. Пізнавальний характер діяльності експерта перебуває у прямій залежності від індивідуальних особливостей сприйняття проявів властивостей об'єкту, який він спостерігає, зокрема, від рівня розвитку розумової діяльності, від стану пам'яті, вміння систематично аналізувати, а потім інтегрувати ознаки з урахуванням їх інформативності, взаємозалежностей, з урахуванням особистого та колективного експертного досвіду, який утримується в пам'яті експерта. Нарешті, це вміння синтезувати і оцінювати виявлену сукупність ознак як найбільш відповідальний етап, який передуює прийняттю рішення.

Специфіка кожної діяльності висуває на перший план найбільш суттєву професійну якість суб'єкта цієї діяльності. У практичній діяльності це – професійний досвід, елементами якого є спеціальні знання, вміння, навички. У судово-експертній діяльності особливу значимість має досвід.

Основне місце у вихованні досвідченого фахівця відводиться знанням, суті і закономірностям їх формування. Відомо, що спеціальні знання визначаються цілями і завданнями діяльності. Знання розглядаються як «сукупність відомостей, знань у якійсь галузі» (2).

Разом з тим, знання поза діяльністю не можуть бути ні засвоєні, ні збережені, ні застосовані, а сама діяльність формується у процесі набуття знань (3). Тобто, в поняття знань входять не тільки засвоєні теоретичні знання, отримані у процесі особистої і колективної трудової діяльності, а

також загально-життєвські знання, які набуті на підставі життєвого досвіду.

Характер діяльності судового експерта стикає його з необхідністю досліджувати різноманітні об'єкти, явища і процеси і потребує відповідно різнобічних глибоких знань. Так, для вирішення низки завдань, які відносяться до рукопису, в одних випадках необхідні знання почеркознавця (для вирішення питання щодо виконавця тексту), в інших – хіміка і біолога (для дослідження матеріалів письма: фарбувального матеріалу, паперу) тощо. Природньо, це не під силу одному фахівцю. Експертна практика показала життєвість вузької спеціалізації експертів. Як вірно зазначали Д.Я. Мирський та А.В. Фефілатєв «Розвиток криміналістики привів до спеціалізації експертів, спочатку за об'єктами дослідження (почеркознавці, трасологи, балісти тощо, а потім і за методами дослідження» (4). Ускладнення методів дослідження може привести з часом до ще більш дрібної диференціації спеціальних знань.

Спеціалізація експертів передбачає засвоєння експертами широкого комплексу теоретичних і практичних знань як базових, так і предметних судово-експертних наук. Однак фахівець будь-якого профілю тільки тоді може досягнути успіхів у своїй вузькій галузі, коли він буде оволодівати знаннями з позицій передової теорії пізнання.

Загальними базовими науками для предметних судових наук є логіка, психологія, прикладна математика, кібернетика. Суттєве значення для предметних судових наук мають процесуальні, криміналістичні і кримінологічні знання. У першу чергу варто назвати доказове право.

Розробка актуальних теоретичних проблем судових наук перебуває у прямій залежності від практичних завдань, які виникають у процесі розслідування злочинів і судового розгляду кримінальних проваджень і цивільних справ.

Саме процесуальні, криміналістичні і кримінологічні знання складають наукові процесуально-кримінологічні засади судової експертизи.

Разом з тим, оволодіння професійними теоретичними знаннями, хоча і дуже суттєвий етап у становленні фахівця, проте без навичок їх застосування, без вироблення вміння інтегрувати знання, а також спеціальних умінь у застосуванні цих знань, тобто без активної діяльності суб'єкта, вони можуть залишитися мало ефективними.

Система спеціальних знань, якщо вони будуть вивчатися у викладеній послідовності, дозволяє закріпити у пам'яті судового експерта-криміналіста, який тільки починає практичну діяльність експерта, взаємопов'язані поняття, найбільш ретельно їх засвоювати і у процесі оволодіння практикою проведення експертиз перетворювати їх в практичні знання.

Якими б глибокими ні були теоретичні знання в галузі науки судової експертизи, вони недостатні без вміння практично їх застосовувати.

Список використаних джерел

1. Коновалова В.Е. Психология и расследование преступлений. – Х.: Вища школа, 1979. – с. 132; 137.

2. Словарь русского языка, составленный С.И. Ожеговым. – М., 1953.
3. Талызина Н.Ф., Габай Т.В. Пути и возможности автоматизации учебного процесса. – М.: Знание, 1977.
4. Мирский Д.Я., Фефилятьев А.Ф. Процессуальные вопросы, возникающие в связи со специализацией экспертов. Сб. «Материалы Всесоюзной научной конференции», ч.1. – М., 1972.

Арешонков В.В.

МАРКУВАННЯ ОКРЕМИХ ДЕТАЛЕЙ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЗА СТРІЛЯНИМИ З НЕЇ СНАРЯДАМИ ТА ГІЛЬЗАМИ

Питання ідентифікації вогнепальної зброї за слідами на стріляних з неї кулях та гільзах є одним із найскладніших для вирішення у судовій балістиці, а ідентифікувати гладкоствольну вогнепальну зброю за слідами каналу ствола на снарядах в більшості випадків взагалі не можливо, оскільки в каналі стволів такої зброї відсутні елементи, які б залишали стійкі сліди на стріляних із неї снарядах.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є використання лазерного випромінювання для нанесення відповідного маркування на частини вогнепальної зброї, які контактують із елементами патрону. Такими деталями у вогнепальній зброї, наприклад, можуть бути поверхня каналу ствола зброї (контактує із снарядом або ж контейнером при пострілі), робоча частина бійка ударника, відбивача у самозарядній зброї, дзеркало затвору (контактують при пострілі з частинами гільзи). Метою даного маркування є підвищення вірогідності ідентифікації вогнепальної зброї або встановлення її групової приналежності за слідами на стріляних із неї снарядах та гільзах, у разі застосування такої зброї, в тому числі при вчиненні злочину.

Відповідно до американського патенту (Pat. 7111423 United states patent), авторами якого є Тодд Лізотте та Орест Охар, можна маркувати за допомогою лазера дзеркало затвору самозарядної та автоматичної вогнепальної зброї. Вони пропонують на дзеркалі затвору наносити з чотирьох протилежних одна одній сторін маркування у вигляді: 1) рельєфного лінійного коду; 2) двовимірного лінійного коду; 3) рельєфного буквено-цифрового коду; 4) зашифрованої рельєфної голограми. Під час пострілу гільза своєю донною частиною притискається до дзеркала затвору, що призводить до утворення на ній відображення маркування у вигляді чотирьох рельєфних площадок.

Ідея нанесення маркування на бойок ударника зброї була реалізована у Саратовському юридичному інституті МВС РФ. За допомогою установки лазерного різання і маркування на бойок ударника спортивного пістолета Марголіна і пістолета Макарова було нанесено маркувальне позначення у вигляді цифрового коду (відповідно «4» та «4, 3, 4, 7» у дзеркальному відображенні). Після багаторазової стрільби, як зазначають дослідники, встановлено, що нанесений лазерним променем код стійкий і відображається